

Gimnazija Kranj

Koroška cesta 13

Raziskovalna naloga

MULTIPERSPEKTIVNOST V ROMANU

IME MI JE RDEČA

(Orhan Pamuk)

Tematsko področje: Literatura

Avtorica: Barbara Bergant

Mentorica: Tina Lušina Basaj, prof. slov., univ. dipl. bibl.

Kranj, marec 2015

ZAHVALA

Najprej bi se rada zahvalila prof. Tini Lušina Basaj za mentorstvo in neprestano podporo. Hvala tudi za ideje in vse nasvete. Prav tako bi se zahvalila prof. Patriciji Veldin za idejo in nenehno spodbudo. Ne smem pa pozabiti še sestre Eve Bergant in prof. Tine Lušina Basaj za slovnične popravke.

POVZETEK

Orhan Pamuk je turški pisatelj in je znan po tem, da je prvi Turek, ki je dobil Nobelovo nagrado za literaturo. Njegovo najbolj znano delo je *Ime mi je rdeča*, o katerem bom tudi pisala v tej raziskovalni nalogi. Knjiga ni napisana 'na običajen način', temveč ima več pripovedovalcev. Skozi devetinpetdeset poglavij se izmenjujejo številne osebe, ki pripovedujejo svojo stran zgodbe. Ni pa nujno, da je vsak izmed njih človeški pripovedovalec. V mnogih poglavjih se srečamo s psom, konjem, z zlatnikom, s smrtjo, satanom, z barvo rdečo in še bi lahko naštevali. Tako vidimo zgodbo z več zornih kotov in lahko bolje razumemo dejanja vseh vpletenih. Ta drugačen način pisanja je ena izmed prednosti romana in eden izmed razlogov, zakaj je postal tako neverjetno uspešen. Priporočam knjigo vsakomur, ki si želi res kvalitetnega branja.

Ključne besede:

- Orhan Pamuk
- Ime mi je rdeča
- Multiperspektivnost
- Črni
- Šekura

ABSTRACT

Orhan Pamuk is a well-known Turkish writer. He is famous for his Nobel price in literature for his master work *My name is red*. This book is also the topic I chose for my research paper. The novel consists of a special way of writing. Each chapter is told by a different narrator of over twenty different voices. The book has fifty-nine chapters and it is not necessary for the characters to be human, for instance a dog, horse, a coin, death, satan, the colour red etc. That allows us to see the story from different viewpoints and to have a better understanding of the actions the characters perform. This particular style of writing is one of the many reasons the novel became such a succesful book and also a best-seller. I would recommend this book to anyone who likes quality reading.

Key words:

- Orhan Pamuk
- My name is red
- Multiperspectivity
- Black
- Shekure

KAZALO

1. UVOD	3
2. TEORETIČNI DEL	4
2.1 MULTIPERSPEKTIVNOST	4
2.2 ORHAN PAMUK IN NJEGOVO DELO	5
2.3 MULTIPERSPEKTIVNOST V IME MI JE RDEČA	7
3. ZAKLJUČEK IN SKLEPI	11
4. VIRI IN LITERATURA	13

1 UVOD

Za svojo raziskovalno nalogo sem se odločila za izbiro področja literature. Rada berem in priporočena mi je bila knjiga turškega pisatelja Orhana Pamuka z naslovom *Ime mi je rdeča*. Že na policah s svetovno književnostjo je ta roman izstopal, zdel se mi je nenavaden. Kaj ta naslov pravzaprav pomeni? Kdo ali kaj je rdeča? Ali je to morda človek, ljubljena oseba, ali gre samo za barvo? Ali rdeča zaznamuje lastnost nekega bitja, stvari ali celo pojma? Naslov mi je vzbudil zanimanje in željo po nadaljnjem raziskovanju.

SLIKA 1: Orhan Pamuk. Vir: Columbia University Press, 2013

Ko sem knjigo prvič odprla, sem si ogledala kazalo in opazila, da je pripovedovalcev več. Sicer sem se že prej srečala z dvema ali več pripovedovalci, a vedno s človeškimi. Tu notri pa pripovedujejo tudi ljudje, skriti za barvami, živalmi, rastlinami, predmeti ter pojmi. Nato sem se začela spraševati, če glavni junak sploh obstaja. Po daljšem razmisleku se mi je porodilo ogromno vprašanj. Veliko zanimanje za orientalsko zgodovino, zgodovino islama in umetnost mi je kot mladi raziskovalki dalo še dodaten zagon.

Ugotovila sem, da je multiperspektivnost oziroma zmožnost pogleda na neko stvar z drugačnega vidika, različnega od že ustvarjenih idej in pogledov na svet, izredno pomembna lastnost, ki jo sedaj skušam še bolj razvijati. Vse to lahko gledamo skozi najrazličnejše oči, preko najrazličnejših barvnih vzorcev. Zakaj ta barva ne bi bila prav rdeča?

V raziskovalni nalogi bom poskusila odgovoriti na ta vprašanja in podrobno preučiti pojem multiperspektivnosti. Najprej se bom posvetila avtorju, nato pa obravnavala pojem multiperspektivnost na splošno.

Moja hipoteza je, da lahko skozi različne poglede zgodbo povemo barviteje in zanimiveje.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 MULTIPERSPEKTIVNOST

V literaturi je pojem multiperspektivnost nemalokrat uporabljen v različnih situacijah, zato se z njim pogosto srečujemo. Kljub temu pa se brez dvoma največkrat pojavi kot metoda pripovedovanja ali pa kot nek zorni kot opazovanja, kjer se razhajajo vidiki različnih stališč. To je lahko koristno za boljšo predstavo o zgodbi in njenem sporočilu. Več stališč ima zagotovo veliko prednosti. Večinoma poudarijo tisto, česar z običajnim besedilom ne bi mogli, in sicer ne omejujejo se le na ozek delček zgodbe ter podrobnejše značilnosti oseb, ki bi lahko naredile zgodbo zanimivejšo ter barvitejšo. Tako je tudi prepuščeno bralcu, da 'bere med vrsticami' in da bolje razume zgodbo, saj je tako temeljito opisana.

Multiperspektivnost ni nov način pripovedovanja, temveč se je pojem začel pojavljati že v 13. stoletju. To lahko vidimo v Platonovem delu Simpozij. Še vedno pa multiperspektivnost ni bila običajna oz. pogosta prvina v literaturi. Čez nekaj stoletij pa se je situacija spremenila, multiperspektivnost kot tako je omenjal tudi Martin Keppler leta 2011, tako imenovano "odkrivanje vidika pogleda" v 18. in 19. stoletju. Pojavilo se je večje zavedanje problematike "povezave med opazovanjem in pripovedovanjem", kar je sprožilo povečan interes v povezavi med opazovanjem, epistemologijo, močjo, pripovedjo, zornim kotom pogleda in estetiko.

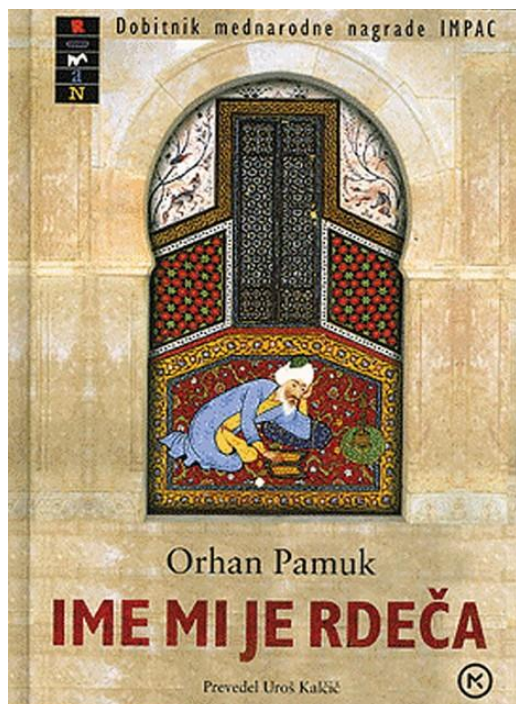
To je sprožilo nastanek več del, ki so vključevala multiperspektivnost, in tako je-le ta postala manj nenavadna oblika pripovedovanja. V 18. stoletju sta bolj poznani deli Richardsonova Pamela (1740) ter Tieck-William Lovell (delo ni prevedeno v slovenščino, 1795/96). V 19. stoletju postane ta tehnika pripovedovanja še večji fenomen in še bolj razširjena. V primerjavi s prejšnjim je iz devetnajstega stoletja posledično znanih več avtorjev. Potocki je napisal Rokopis iz Zaragoze (1805–15), Eliot je izdal Middlemarch (1871–72).

Ta 'trend' se je prenesel tudi v 20. stoletje v modernizem in dalje v postmodernizem z deli Saramago – Esej o slepoti ter seveda Pamuk – Sneg in še njegov Ime mi je rdeča (1998). Ker so Pamukova dela kombinirana z različnimi stilskimi in estetskimi inovacijami lahko rečemo, da so to klasični romani. Nekaj sem jih omenila že prej: Joyce – Ulikses (1922), Faulkner – V smrtni uri (1930) ali pa seveda Rushdie – Satanski stih (1988).

2. 2 ORHAN PAMUK IN NJEGOVO DELO

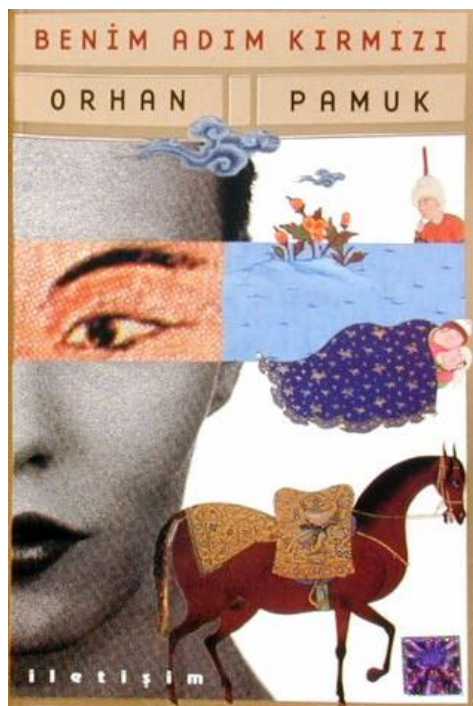
Orhan Pamuk je danes 62-letni pisatelj in dobitnik Nobelove nagrade za literaturo. Je eden najpriljubljenejših in najbolj znanih turških pisateljev. Tesno je povezan s postmoderno literaturo, kar za pisatelja z vzhoda ni ravno običajno. Med številnimi nagradami je 12. oktobra 2006 prejel tudi Nobelovo in postal prvi Turek, nagrajen s tem prestižnim priznanjem.

Rodil se je kot vnuk premožnega lastnika tovarne, imel je torej srečo, da se je lahko poglobil v pisanje brez skrbi, da si morda ne bo mogel privoščiti takšnega življenja. Člani njegove družine so bili večinoma inženirji, zato je on prav tako študiral strojništvo, arhitekturo in novinarstvo, a se kasneje z ničimer od tega ni ukvarjal. S svojo družino je živel do tridesetega leta in je pisal romane, ki jih nikoli ni objavil. Ko se je njegov sloves začel širiti, se je poročil in sedaj z ženo in s hčerjo živi v Istanbulu. Sam trdi, da je zelo discipliniran pisatelj. V intervjuju za Publishers Weekly leta 1994 je izjavil, da piše od enajstih do štirih zjutraj ter potem spet popoldne od dveh do osmih.

SLIKA 3: Originalna naslovnica.

Vir: Ebook Inndir, 2014

SLIKA 2: Ime mi je rdeča.

Vir: Mladinska knjiga, 2006.

Trdo delo se mu je obrestovalo. Napisal je šest romanov, ki so večinoma postavljeni v dvajseto stoletje. Prvi roman, ki ga je napisal, nosi naslov Cevdet bay and his sons, ki ga nekateri primerjajo z delom Thomasa Manna, Die Buddenbrooks. Naslednje delo, The silent house je roman in govori o tednu, ko trije vnuki obišejo svojo babico v majhnem mestecu v bližini Istanbula. Naslednji roman, ki ga je napisal je, Bela trdnjava (Založba Sanje). Prevedena je tudi v slovenščino. Skupno je v slovenščino prevedenih vseh šest njegovih del. Druga so še Sneg (Založba Sanje), Istanbul – Spomini na mesto (Založba Sanje), Muzej nedolžnosti (Založba Sanje), Črna knjiga (Založba Sanje) ter seveda Ime mi je rdeča (Mladinska knjiga).

Roman Ime mi je rdeča, v izvirniku Benim Adim Kirmizi, je Mladinska knjiga izdala leta 1998. Prevedel ga je Uroš Kalčič, odlomke iz Korana pa Erik Majaron. Roman je bil poleg slovenščine preveden v več kot 60 jezikov. V knjigi se čutijo vplivi znanih pisateljev, kot so na primer Joyce, Kafka, Mann, Nabokov in Proust.

Ime mi je rdeča je prejela številne nagrade:

1. Nobelova nagrada za literaturo (2006)
2. Prix du Meilleur Livre Étranger (francoski prevod, leta 2002)
3. Premio Grinzane Cavour (italijanski prevod, leta 2002)
4. International IMPAC Dublin Literary Award (angleški prevod, leta 2003)

2. 3 MULTIPERSPEKTIVNOST V ROMANU IME MI JE RDEČA

Roman je pripovedovan z različnih strani. V devetinpetdesetih poglavjih pripoveduje več kot dvajset različnih glasov.

	ČLOVEŠKE PODOBE	BARVE	ŽIVALI	RASTLINE	PREDMET	POJEM	DRUGO
1	1. Jaz, mrtvec	31. Ime mi je Rdeča	3. Jaz, pes	10. Jaz, drevo	19. Jaz, zlatnik	24. Jaz, smrt	47. Jaz, satan
2	5., 17., 21., 29., 37. Jaz sem vaš stric	7., 11., 20., 22., 27., 33., 36., 40., 42., 49., 52. Ime mi je Črni	12., 44. Pravijo mi metulj	14., 43., 55., 57. Pravijo mi oljka			
3	4., 18., 23., 28., 46., 58. Razglasili me bodo za morilca		35. Jaz, konj				
4	6. Jaz, Orhan						
5	8., 15., 25., 39., 53. Jaz, Ester						
6	9., 16., 26., 30., 32., 34., 48., 59. Jaz, Šekura						
7	38., 41., 51. To sem jaz, mojster Osman						
8	54. Jaz, ženska						
9	13., 56. Pravijo mi štrk						
10	50. Midva, derviša						

Prvo poglavje se začne s pripovedovanjem mrtveca, ki opiše, kako je bil počasi ubit.

»/.../ Zdaj sem samo še mrtvec, truplo na dnu vodnjaka. /.../ Nenudoma poiščite moje truplo, zmolite zame in me pokopljite. Predvsem pa najдите morilca! Zakaj četudi bi me pokopali v najveličastnejšo grobnico, kar jih je, se bom, dokler ta izvržek ostane v prostosti, nemirno zviljal v njej, čakal in vas vse kužil z nevero. Poiščite mi torej tega pasjega sinu /.../, a vedite, ko ga boste prijeli, ga položite na natezalnico in mu počasi lomite kosti, kakih osem ali deset naj jih bo, najrajši rebra, prebadajte mu kožo na lobanji, s šili, ki jih mučitelji delajo prav

nalašč v te namene, nazadnje pa mu populite še tiste ostudne, mastne lase, in sicer čop za čopom, tako da bo vsakič zavreščal. /.../« [13]

Ta mrtvec je bil pred nekaj dnevi nazaj še miniaturist. Govori nam, da je naša naloga, da najdemo storilca.

Med vsemi pojmi v romanu srečamo tudi pozitivne, lepe, ki bralcu dajejo občutek optimizma, prav tako kot tudi barve in slike, ki so jih omenjeni miniaturisti narisali. Nimajo posebnega pomena, dodajajo le dolžino ter nek estetski učinek.

Deset glavnih pripovedovalcev nam zaupa delčke zgodbe in nam pomagajo razkrinkati morilca. Eden od teh se prekriva z morilcem samim, tako da je pomembnejših pripovedovalcev pravzaprav devet. To lahko primerjamo s še enim takih pisateljem, ki je uporabljal multipersonifikacijo. To je Wilkie Collins, ki je napisal roman Mesečev kamen. V zgodbi so testimonije desetih oseb, ki so namenjene raziskovanju skrivnostne kraje. Razkriti poskuša krajo neprecenljivega diamanta, kar pa je možno le iz delčkov zgodb različnih pripovedovalcev. Ker je več pripovedovalcev ni tistega vsevednega, tako da je naloga tudi na nas, da poskusimo to skrivnost razvozlati. Podobno pa to naredi tudi Pamuk v svoji mojstrovini. Tudi nejkova knjiga ima velik poudarek na zgodovinskem vidiku. Še en primer zgodovinske detektivke je knjiga avtorja Iana Pearsa *An instance of the fingerpost*. Tudi tu je pripovedovalcev več, a občutno manj kot pri Pamuku ter Collinsu.

Ker pisatelj dopusti toliko različnih plati zgodbe, ki jo pripovedujejo posamezne književne osebe, so lahko vsi ti podatki kdaj zavajajoči in se ne skladajo popolnoma. Pamuk se temu izogne tako, da se pripovedovalci drug drugega zavedajo in se upoštevajo. Tako se z zgodbo lahko strinjajo ali pa jo zanikajo. Na koncu osemindvajsetega poglavja morilec prizna krivdo Stricu efendiju, mojstru slikarjev.

/.../ ampak sem v lažnem upanju rekel: »Jaz sem ta; jaz sem ta, ki je umoril Finega efendija /.../ Upal sem namreč, da me bo Stric razumel in mi nato odpustil–da se me bo bal in mi pomagal obenem. /.../ [279]

Naslednje poglavje, v katerem pripoveduje Stric efendi, se začne takoj po tem, in sicer s povedjo:

/.../ Ko je priznal, da je umoril Finega efendija, je v sobi zavladala tišina /.../ [280]

To pa je v romanu zelo pogosto: pripovedovalec 1 konča s poglavjem, ko pride do hiše pripovedovalca št. 2. Pripovedovalec št. 2 pa začne pripovedovati, ko odpre vrata pripovedovalcu št. 1.

Poleg glavne zgodbe je zelo opazna tudi stranska, v kateri se rojeva ljubezen med Črnim in Šekuro. Prej omenjena povezava med pripovedovalci, ki eden za drugega vedo, kaj ve in to nadgradijo, tu ni prisotna. Črni in Šekura ne slišita drug drugega oz. misli ter želja drug drugega. Ko se srečata, sta večoma zaprta vase ter tiha. Delno ju združuje tudi preiskovanje umora in tudi v romanu so njuna poglavja blizu, vendar pa njun vrhunec pisatelj odlaša skozi celo knjigo.

Pripovedi delujejo tako, kot da jih nekdo ustno pripoveduje in ne piše. Daje občutek, kot da jih osebe narekujejo Pamuku, ki se mu znova vračajo z novimi podatki, on pa vse to zbira. Najbrž pa se to v originalu bolj vidi in ta občutek že blede iz turščine v slovenščino. S tem pa

Pamuk drži skupaj vse zgodbe in je on človek, ki mu drugi vse priznajo. Še posebej se vidi pri Šekuri, ki se pogovarja z nami oz. s Pamukom kot prijateljem in nas oz. ga ves čas nagovarja:

/.../ morda niti ne veste /.../ [235]

/.../ Zdaj se boste nemara začudeno namrdnili in vprašali /.../ [239]

/.../ naj vam zaupam le še to, kar me pekli /.../ [158]

/.../ Vem, da se vsi sprašujete, o čem zdaj premišljuje. /.../ Saj razumete, ne? Zmedena sem. /.../ preden pa pridem domov, bi vam rada zaupala še nekaj. Oh, ne! Dajte no /.../ [300]

Nekajkrat pa se pripovedovalci vrnejo k bralcu zaradi oblike in skladnosti romana. Ko Šekura opisuje, kako je našla mrtvega očeta, je nekako že vedela, kaj je bralec izvedel iz drugih zgodb in česa ne.

/.../ Vi veste, kjer sem bila, medtem ko so mi umorili očeta; in da nisem Hajrije z otrokoma poslala od hiše zato, da bi izpeljala svoje naklepe; veste tudi, da je zgolj naključje hotelo, da je bil oče sam v hiši ... /.../ [309]

/.../ poslušajte, po vaših stisnjenih ustnicah in hladnem odzivu vem, da že nekaj časa veste, kaj se je dogajalo v tej sobi. Če ne že vsega, pa kar precej. /.../ [302]

Ime mi je rdeča je sama zgrajena okrog posameznih perspektiv: vsako poglavje nam ponuja potrjene resnice, ki so jih književni liki sami doživeli. Torej nihče ne pripoveduje za drugega kot zase in podatkov iz druge roke ni. Avtor doseže pripovedno alkimijo razumevanja obeh svetov, živega in onostranskega. Poosebi smrt, ki celo pripoveduje in kateri je posvečeno celotno poglavje, v kateremu blodi po cesti na vetru v Istanbulu.

Črni je odgovoren za razkrinkanje morilca, ki je umoril enega od izdajalskih miniaturistov, ker je imel vero v stara umetniška pota in načela. V tem pa je ironija, saj se morilec razkrinka s svojim značilnim in prepoznavnim umetniškim slogom. S tem pade v pogubo. To kaže, da nikjer ni izhoda pred napredkom novega sveta med njegovimi sovražniki. A tudi v stranski ljubezenski zgodbi je tradicija, ki se je začela s Perziji in šele nato so si jo prisvojili Turki.

Delo ima zelo globoke korenine, saj ni le zgodovinsko temveč vsebuje tudi elemente, ki združijo preteklost in prihodnost, zaradi česar je Pamuk eden najboljših turških pisateljev. Kot sem že omenila, glavni junak romana je odvisen od poglavja, o katerem se pogovarjamo. Skačemo od enega do drugega, od Črnega pa do njegove ljubljene Šekure, njegovega Strica efendi, do drugih umetnikov v delavnici, do samega morilca, ki je anonimen, pa do drevesa, zlatnika in celo psa. Kar razodanejo, je omejeno in šele čez nekaj časa lahko začnemo ugibati, kdo bi lahko bil morilec. Še zelo dolgo ni jasno povedano, kdo to je. Morilec pušča majhne namige in sledove iz načina pripovedovanja.

/.../ Stric efendi me bo povabil, da dokončam našo knjigo /.../ pa me bo prav gotovo znova povabil na svoj dom /.../ [212]

/.../ Bila sva moška, zaljubljena v isto žensko /.../ [213]

/.../ Ta človek je klevetal tiste med nami, ki smo pripravljali knjigo, ki jo je naš sultan skrivoma naročil /.../ [209]

Tu se morilec igra s sposobnostjo sklepanja in spomina bralca.

Pamuk izrazi, da se zaveda usode Turčije skozi pripovedovalce, ko pravzaprav govorijo o sebi in svojih notranjih doživljajih.

.../ Tu in tam imam občutek, da sploh nisem zagrešil nobenega hudodelstva. Štirje dnevi so minili, odkar sem bil primoran odstraniti ubogega Finega, ki mi je vil kakor brat, in šele zdaj sem se temu nekako privadil .../ [34]

.../ Tudi vi ste že nedvomno doživeli, kar vam mislim opisati: .../ me na lepem prešine občutek, da doživljam sedanost, kot da bi bila preteklost. Se pravi, kadar hodim po ulici pobeljeni s snegom, me ima, da bi rekel, da sem hodil po nji. Nenavadni dogodki, o katerih vam mislim praviti, so se dogajali v sedanosti in hkrati v preteklosti. .../ [263]

To je rekel, ko je zagrešil hudodelstvo. Sviri, da če se miniaturisti vdajo frankovskemu stilu,

.../ si bomo nazadnje morda res podobni, a ne bomo več mi sami. In tudi če bi privolili v to, da bomo slikali kot stari mojstri, misleč, da smo edino tako lahko to, kar smo, si naš sultan, ki je celo mojstru Osmanu obrnil hrbet, poiskal druge, ki nas bodo nadomestili, nihče se ne bo več zmenil za nas .../ [653-654]

Tudi ostali preganjajo in strašijo samega sebe. Šekura izjavi *.../ ustrašila sem se, milo rečeno. .../ [302]* in kasneje *.../ Zmrazilo me je. .../ zakričala sem, vsa mrtva od groze. Potem sem zakričala še enkrat. .../ [302]*

Avtor, ki se je izmislil vse te osebe in jih skupaj tudi povezal, se prav tako pojavi tako zunaj kot znotraj romana. Orhan je ime Šekurinemu mlajšemu sinu, ki se izkaže za tistega, ki napiše roman z njeno pomočjo. Kot Joyce pri Uliksesu je tudi Pamuk na koncu Ime mi je rdeča napisal »1990–92, 1994–98«.

Težko je določiti kakšen pripovedovalec je Orhan, ni ne prvoosebni in ne tretjeosebni. Vsako poglavje romana ima ime poglavja, v katerem pove, kdo ga bo pripovedoval, npr. Ime mi je Črni; Jaz, Šekura; Pravijo mi Štrk; Pravijo mi Oljka ... Vsak je torej v svojem poglavju prvoosebni pripovedovalec, vsak pove odlomek zgodbe. Kar je nenavadno in sem že omenila, pa je, da vsi pripovedovalci niso ljudje. To je opazno že na začetku knjige, in sicer v poglavju Jaz, mrtvec. Pripovedovalec je prav zares mrtva oseba. Ta človek je miniaturist, iluminator dragocene knjige, ki je bil, kakor nam pove, umorjen in vržen vodnjak. Vseskozi iščemo motiv za umor ter morilca. Poleg tega kasneje morilec ubije še nekoga, in sicer mojstra miniaturistov Strica efendija. On nam pove, kako je bil ubit, a tam se še ne ustavi. Govori nam tudi o svojem pogrebu:

.../ Moj pogreb je bil imeniten, natanko takšen, kakršnega sem hotel. V ponos mi je bilo, da so prišli vsi, ki sem jih želel videti na njem .../ [384]

Pove pa tudi, da je med njegovimi prijatelji tudi morilec sam. Nato opisuje vnebovzetje in druge značilnosti smrti, ne omeni pa morilčevega imena, saj iskanje le-tega načrtno prepusti bralcu. Prav tako se je zgodilo tudi s truplom umorjenega miniaturista na začetku knjige. Mrtvi zavzeto govorijo o slikanju in stvareh, ki so jim posvetili svoje življenje, kot da ne bi hoteli tratiti prostora v svoji pripovedi za govor o morilcu ali pa nam pomagati razvozlati te skrivnosti.

Poleg mrtveca pa so tudi drugi nečloveški pripovedovalci, vključno s konjem in psom.

./../ Pes sem, in ker ste ljudje manj razumna bitja kot jaz, si dopovedujete: »Psi ne govorijo.« Po drugi strani pa prav radi verjamete zgodbam, v katerih govorijo trupla ./../ Psi torej govorijo, a le njim, ki znajo poslušati ./../ [26]

Tu Pamuk zasmehuje ljudi, ki menijo, da lahko zgodbo pove le človek. Ko omeni konja, poudarja še, da je v islamski umenosti pomemben simbol.

Poleg psa ter konja so tu še bolj nenavadni pripovedovalci, in sicer slike. Slike predstavljajo drevo, zlatnik in rdečo barvo in se nahajajo v knjigi, ki jo ustvarjajo slikarji. Ta poglavja imajo veliko simbolno vrednost. Poglavje Pravijo mi Oljka razlaga, kako kristjani in muslimani različno dojemajo sliko drevesa. Pojavita pa se tudi satan in smrt kot pripovedovalca.

./../ Jaz sem smrt, kot vidite, a se me ni treba nič bati, saj sem samo slika. In vendar, v vaših očeh berem strah. Čeprav zelo dobro veste, da nisem resnična, vas – kakor otroke, ki se prepustijo igri – še vedno obliva zona, kot da bi dejansko srečali smrt samo. To mi je všeč. ./../ [214]

Deli slike niso 'resnični', so stilizirani, predstavljajo neko sporočilo in so metaforični. Tako imajo vse te lastnosti tudi glasovi, ki so jim dodeljeni.

Knjiga je poleg poudarjanja koncepta različnih stališč posebno pomembna v smislu vizualnega pripovedovanja. V romanu Pamukove literarne osebe slikovito prikazujejo Istanbul v šestnajstem stoletju, ko je bilo mesto še del Otomanskega imperija. Za razliko od klasičnih muslimanskih knjig, kjer so vsi obrazi enaki, je tu vsak karakter in vsak obraz edinstven. Tu je torej Pamuk v kontrastu s turško tradicijo.

Pamuk pušča bralcu, da simpatizira tudi s tistimi osebami, ki niso znane po plemenitih dejanjih. Še posebno, ko nagovarja bralce satan ali smrt, vidimo pisateljev talent. Vse trditve teh oseb so podprte s tremi argumenti: Alif, Ba in Djim. S tem umetniškim pristopom vidimo, da neka stvar ni ne X in ne Y, temveč bolj dvoumen Z. Umetnost je kombinacija tradicije in napredka, pogleda in slepote – vsega naenkrat ter idealnega, slojevitega in zemeljskega.

3 ZAKLJUČEK in SKLEPI

Več vidikov v romanu Ime mi je rdeča je ustvarilo skrivnostno vzdušje glede umora obeh miniaturistov ter zahtevno kulturno debato. Kot miniaturist, ki eksperimentira z različnimi podobami živali, rastlin in predmetov ter barv, tako tudi Orhan Pamuk spreminja tradicionalni stil pisanja in dodaja razne pripovedovalce iz živalskega, rastlinskega in drugih svetov. S tem ustvari napetost in most med pomenom kulture med zahodom in vzhodom. Že samo dejstvo, da Pamuk dovoli več vidikov v svojem delu in ima različne verzije zgodbe, pomaga bralcu, da razume sporne situacije, ki so se razvile.

Roman je napisan odlično, a po mojem mnenju kljub temu ne brez pomanjkljivosti. Knjiga ima neverjetno hiter tempo. V enem dnevu pisatelju uspe predstaviti podkupnino,

potovanje čez Bospor, ločitev, nato se vrne k poroki in namerava še obleči in očistiti mrtveca, vmes pa se še ustavi pri frizerju. Vsi nakopičeni dogodki v celem romanu se zgodijo v približno enem tednu, nato pa je še v naglici sestavljen epilog, ki govori o prihodnosti. S tem kviri realistično razpoloženje in prizorišče.

Tudi pri razkritju morilca izgleda, kot da le-to ni bilo docela načrtovano. Vsi namigi in hipoteze, ki jih morilec pušča že od začetka, niso v veliko pomoč, saj so glavne značilnosti izpuščene, zato je možnih morilec lahko veliko več. Sledovi in morilec se torej nikoli popolnoma ne ujemajo. Zato tudi na koncu, ko je morilec razkrit, bralec zaradi slabo porazdeljenih in pomanjkljivih namigov ne doživi prave katarze.

Ime mi je rdeča je najbrž najbolj najresničnejši izmed njegovih postmodernih romanov, poleg tega pa je tudi najbolj poglobljen v otomansko in muslimansko zgodovino. Zaradi več pripovedovalcev je tudi najživahnejši in bralca drži v napetosti do konca. Še več kot na zgodovini pa je poudarka na umetnosti ter estetiki.

Pamuk ne daje samo poudarka na pogostost pojavljanja glavnih oseb, temveč se tudi osredotoča na detajle. Najprej smo lahko morda malo neučakani, saj se osrednja zgodba ne odvija tako hitro, vendar to daje tudi pomirjevalni učinek. Tudi kritiki trdijo, da je ima Pamuk izredno dober način pripovedovanja in da se odlično sklada z zgodbo. Delo ne poudarja le strukture besedila, temveč tudi pomen same zgodbe. S to strukturo je roman tudi berljivejši, to je tudi razlog, da je postal taka uspešnica. Kot sem že prej omenila, je preveden v več kot šestdeset jezikov.

Na koncu pa bi dodala, da je roman Ime mi je rdeča ena najboljših knjig, ki sem jih prebrala. Upam, da vsakega, ki bere mojo raziskovalno nalogo, muči, kdo je morilec obeh miniaturistov. S tem, ko vam ne zaupam krivca, želim doseči, da boste tudi vi vzeli knjigo v roke. Zagotavljam vam, da vam ne bo žal.

4 VIRI IN LITERATURA

Primarni:

- Orhan Pamuk. 2006. *Ime mi je rdeča*. Ljubljana. Mladinska knjiga. 697 str.

Sekundarni:

- Hartner M. 2012. *Multiperspectivity*. Citirano: 1.5.2015 URL: <http://wikis.sub.uni-hamburg.de/lhn/index.php/Multiperspectivity>.
- Guillén, Claudio (1971). "On the Concept and Metaphor of Perspective." C. Guillén. *Literature as a System: Essays Toward the Theory of Literary History*. Princeton: Princeton UP, 283–371.
- Hartner, Marcus (2012). "Constructing Literary Character and Perspective: An Approach from Psychology and Blending Theory." R. Schneider & M. Hartner (eds.). *Blending and the Study of Narrative: Approaches and Applications*. Berlin: de Gruyter.
- Herman, David (2002). *Story Logic: Problems and Possibilities of Narrative*. Lincoln: U of Nebraska P.
- Hönnighausen, Lothar (1980). "'Point of View' and Its Background in Intellectual History." *Comparative Criticism* 2, 151–166.
- Hühn, Peter, et al., eds. (2009). *Point of View, Perspective, and Focalization: Modeling Mediation in Narrative*. Berlin: de Gruyter.
- Mausfeld, Rainer (2011). "Intrinsic Multiperspectivity: Conceptual Forms and the Functional Architecture of the Perceptual System." W. Welsch et al. (eds.). *Interdisciplinary Anthropology: Continuing Evolution of Man*. Berlin: Springer, 19–54.
- Pätzold, Torsten (2000). *Textstrukturen und narrative Welten: Narratologische Untersuchungen zur Multiperspektivität am Beispiel von Bodo Kirchhoffs Infata und Helmut Kraussers Melodien*. Berlin: Peter Lang.
- Richardson, Brian (2006). "I Etcetera: Multiperson Narration and the Range of Contemporary Narrators." B. Richardson. *Unnatural Voices. Extreme Narration in Modern and Contemporary Fiction*. Columbus: Ohio State UP, 61–78.
- Pamuk, Orhan. *My Name Is Red*. New York: Vintage, 2001.
- Feride Cickoglu. "Difference, Visual Narration, and 'Point of View' in *My Name is Red*." *The Journal of Aesthetic Education* 37.4 (2003): 124-137. Project MUSE. Web. 5 Jan. 2015. <<http://muse.jhu.edu/>>.
- "Nation and Narration": Cultural Interactions in Orhan Pamuk's *My Name is Red*.
- Rezzan Kocaöner Silkü (*) (Ege University, Izmir, Turkey).
- Foreign Languages School of Shanghai Jiao Tong University, Shanghai, 200240.

- Hywel Williams : The Guardian, Saturday 15 September 2001 13.24 BS
http://www.newyorker.com/archive/2001/09/03/010903crbo_books1#ixzz2Fr3YIzVZ.
- Hartner, Marcus: "Multiperspectivity", Paragraph 27. In: Hühn, Peter et al. (eds.): the living handbook of narratology. Hamburg: Hamburg University Press.
URL: hup.sub.uni-hamburg.de/lhn/index.php?title=Multiperspectivity&oldid=1857.
- Schonfield, Ernest (2009). "Moonstone and 'Mondgebirge': Exile and Identity in Wilhelm Raabe and Wilkie Collins." G. Dirk (ed.). Wilhelm Raabe: Global Themes – International Perspectives. London: Legenda, 138–48.
- Mullan, John (2006). How Novels Work. Oxford: Oxford UP.
- Wikipedia. 22. 1. 2015. My name is Red. Orhan Pamuk. Citirano: 1. 2. 2015 URL: http://en.wikipedia.org/wiki/My_Name_Is_Red.